

О. Ф. Сальнікова,
к. т. н., доцент кафедри національної безпеки
Національної академії державного управління при Президентові України, м. Київ

АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ОБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

O. Salnikova,
candidate of engineering sciences, associate professor of department of national security,
The National Academy of Public Administration, the President of Ukraine

ANALYSIS OF MILITARY-TECHNICAL POLITICS AS AN OBJECT OF STATE ADMINISTRATION

У статті проведено аналіз військово-технічної політики як об'єкта державного управління, окреслено схему системи управління військово-технічною політикою, визначено характерні ознаки та основні завдання військово-технічної політики в сучасних умовах. Військово-технічна політика є складовою частиною державної політики й спрямована на розробку та реалізацію заходів щодо підтримки й розвитку військово-технічного потенціалу країни, його раціонального використання в інтересах забезпечення національної безпеки держави. Боездатність Збройних Сил і національна безпека України обумовлюються рівнем військово-технічної політики. У статті автор робить спробу вирішити проблему точного визначення поняття "військово-технічна політика держави".

In the article the analysis of military-technical policy as an object of state administration is considered. The chart of control system of military-technical policy is outlined. Characteristics and basic tasks of military-technical policy in modern terms are certain. Military-technical policy is component part of public policy and sent to development and realization of events in relation to support and development of military-technical potential of country, his rational use in interests providing of national security of the state. Military efficiency of the Armed Forces and national safety of Ukraine are stipulated by the level of military-technical policy. In the article an author tries to decide the problem of exact determination of concept "Military-technical policy of the state".

Ключові слова: військово-технічна політика, державне управління, система управління, боездатність, збройні сили.

Key words: military-technical policy, state administration, control system, military efficiency, armed forces.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ АБО ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Військово-технічна політика є складовою частиною державної політики й спрямована на розробку та реалізацію заходів щодо підтримки й розвитку військово-технічного потенціалу країни, його раціонального використання в інтересах забезпечення національної безпеки держави. Боездатність Збройних Сил і національна безпека України обумовлюються рівнем військово-технічної політики. В даній статті автор продовжує вирішувати наукове завдання, а саме: державне управління національним

оборонно-промисловим комплексом, як об'єкт дослідження, проводить аналіз військово-технічної політики.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЦЬОЇ ПРОБЛЕМИ

Аналіз попередніх досліджень та публікацій з проблем військово-технічної політики свідчить про те, що авторами, як правило, досліджувалися окремі аспекти даної проблематики. Багато робіт присвячено проблемам оборонно-промислового комплексу, військово-технічному співробітництву, науково-технічній, бюджетній та фінансово-інвестиційній політиці.

Набагато менше робіт присвячено питанням функціонування системи воєнно-технічної політики в цілому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У нормативно-правових актах, наукових та періодичних виданнях використовуються терміни "воєнно-технічна політика" та "військово-технічна політика". У тлумачному словнику української мови [1] термін "воєнний" вживається для визначення відношення до війни (пов'язаного з нею), а термін "військовий" — для визначення відношення до військових формувань держави (Збройних Сил, озброєного загону, підрозділу і т. ін.). На думку авторів [1], правильним буде для визначення технічної політики в сфері оснащення Збройних Сил і інших військових формувань використовувати тільки термін "воєнно-технічна політика", оскільки він більш повно відображає її сутність як вид діяльності держави у воєнній сфері та відноситься не тільки до військових формувань, а також до оборонно-промислового комплексу, державній науково-технічній і фінансово-інвестиційній політики та ін. На відміну від деяких авторів [2], які пропонують використовувати два терміни ("воєнно-технічна" і "військово-технічна політика") в залежності від рівня ієрархії (державного або відомчого), вважаємо, що потрібно використовувати тільки термін "воєнно-технічна політика" як на законодавчому рівні, так й при реалізації різноманітних заходів з питань воєнно-технічної політики окремими міністерствами, відомствами і організаціями.

Важливу роль при дослідженні методологічних проблем воєнно-технічної політики відіграє проблема точного визначення поняття "воєнно-технічна політика держави". Незважаючи на велику кількість публікацій на цю тему, ця проблема, як і раніше, не є цілком вирішеною й продовжує залишатися актуальною.

Враховуючи вищевикладене, понятійне визначення терміна "воєнно-технічна політика" можна сформулювати таким чином:

воєнно-технічна політика — система офіційних поглядів і діяльність органів державної влади, пов'язана з вирішенням науково-технічних, технологічних і організаційних питань розвитку озброєння та військової техніки, оснащення ними збройних сил та інших військових формувань, підтримання ОВТ у боєздатному стані та військово-технічного співробітництва з іноземними країнами.

У цьому визначенні "воєнно-технічна політика" — поняття, яке визначається; "система офіційних поглядів і діяльність органів державної влади..." — родова ознака; "...пов'язана з вирішенням науково-технічних, технологічних і організаційних питань розвитку озброєння та військової техніки..." — видова відмінність.

Визначення воєнно-технічної політики в концентрованому виді містить основні концептуальні положення цієї політики: призначення, зміст, мету й завдання.

Основним призначенням воєнно-технічної політики є розробка і реалізація заходів щодо підтримки та розвитку технічного компонента оборонного потенціалу країни і його раціонального використання в інтересах технічного забезпечення воєнної безпеки держави.

Змістом воєнно-технічної політики є діяльність органів державного управління, спрямована на всебічне, скоординоване за цілями, завданнями, ресурсами та термінами рішення проблем оснащення Збройних Сил і інших військових формувань озброєнням та військовою технікою.

Головною метою воєнно-технічної політики держави є оснащення Збройних Сил і інших військових формувань озброєнням та військовою технікою для виконання покладених на них функцій за призначенням [3].

Основними завданнями воєнно-технічної політики в сучасних умовах є:

- створення раціональної системи озброєння Збройних Сил України;
 - підтримка існуючого озброєння та військової техніки в боєздатному стані;
 - забезпечення розробки, виробництва і поставок потрібних для Збройних Сил України та інших військових формувань зразків ОВТ з урахуванням економічних можливостей держави,
 - запобігання науково-технічному і технологічному відставанню від розвинених держав світу за основними напрямками розвитку ОВТ;
 - збереження та розвиток науково-технічного і виробничого потенціалу ОПК для створення і виробництва нових зразків ОВТ, модернізації морально застарілих зразків ОВТ;
 - формування науково-технічного набуtku в галузі базових і критичних технологій, у тому числі технологій подвійного призначення;
 - забезпечення потрібного рівня мобілізаційної готовності та створення умов для мобілізаційного нарошування випуску ОВТ;
 - забезпечення розвитку міждержавного військово-технічного співробітництва.
- Формування воєнно-технічної політики держави повинно базуватися на таких основних принципах:
- єдність і цілісність воєнно-технічної політики для всіх військових формувань Воєнної організації держави;
 - відповідність воєнно-технічної політики стратегічним цілям Воєнної організації держави;
 - адаптивність воєнно-технічної політики до динамічно мінливої обстановки у світі;
 - комплексність вирішення проблем воєнно-технічної політики;
 - розвиток науково-технічної та технологічної бази, обумовлений необхідністю використання новітніх досягнень науки при створенні нових зразків озброєння та військової техніки;
 - відповідність ВТП економічним можливостям держави;
 - економічна обгрунтованість і ефективне використання матеріальних ресурсів, що надаються для оборонних потреб;

Рис. 1. Принципова схема системи управління воєнно-технічною політикою

— відмова від суперництва по всіх аспектах військового протистояння і вибір таких уразливих ланок військового механізму супротивника, розрив яких повинен привести до його загального знецінювання (принцип "асиметрії").

Як основні напрями воєнно-технічної політики України слід зазначити такі:

— створення єдиної цілісної системи управління військовими формуваннями Воєнної організації держави;

— забезпечення функціональної та організаційно-технічної єдності систем озброєння Збройних Сил та інших військових формувань;

— модернізація існуючих та створення нових ефективних зразків (комплексів, систем) озброєння та військової техніки, в тому числі новітніх зразків високоточної зброї, зброї на нетрадиційних принципах дії;

— підтримання наявного ОВТ у боєздатному стані;

— розвиток базових воєнних та критичних технологій;

— удосконалення структури оборонно-промислового комплексу та системи міждержавної кооперації в галузі досліджень, розробки, виробництва, модернізації, ремонту і утилізації ОВТ;

— розвиток військово-технічного співробітництва [3].

Воєнно-технічна політика є складовою політики національної безпеки і у взаємодії з воєнною та воєнно-економічною політикою визначає цілеспрямовану діяльність державних органів управління в сфері оснащення Збройних Сил та інших військових формувань озброєнням та військовою технікою.

Воєнно-технічна політика проводиться в межах державної економічної політики і формується на основі чинних законодавчих актів, прогнозу потреб в

ОВТ на найближчий час і перспективу, аналізу можливостей забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань ОВТ, виробленими власним ОПК тощо.

Об'єктами воєнно-технічної політики є державні підприємства і організації, що виробляють продукцію оборонного призначення, акціоновані та приватизовані підприємства і організації, які виконують державне оборонне замовлення, підприємства і організації будь-яких форм власності, що мають зобов'язання перед державою забезпечити виробництво і поставки продукції оборонного призначення в особливий період; державні компанії, які зайняті експортом (імпортом) продукції оборонного призначення; сировинні та науково-експериментальні підприємства для створення нових зразків ОВТ [4].

Воєнно-технічна політика в багатьох роботах частіше за все розглядається як сукупність заходів, спрямованих на рішення окремих завдань. При такому підході з аналізу виключається діяльність органів державної влади і посадових осіб з формування ВТП і навіть сама можливість аналізу останньої як продукту їх інтелектуальної праці. При цьому ВТП як об'єкт дослідження уявляється сукупністю малопов'язаних між собою окремих елементів воєнно-технічної діяльності держави, без аналізу факторів, які їх визначають [5]. Методологічні питання управління формуванням ВТП при дослідженні, як правило, не розглядаються. Все це суперечить необхідності формування ВТП як цілісної системи, спрямованої на досягнення єдиної мети.

Досліджуючи ВТП, її доцільно подати як об'єкт державного управління, а тому ВТП слід формувати і реалізовувати в межах цієї системи. До характерних ознак системи управління ВТП можна віднести [3]:

— наявність суб'єкта і об'єкта (перший — організації і посадові особи, призначені для управління ВТП;

другий — організації оборонно-промислового комплексу), всебічного забезпечення військово-технічної діяльності, військові формування Воєнної організації держави);

— наявність прямих і зворотних зв'язків між суб'єктом і об'єктом управління;

— наявність процесів, які здійснюються в системі управління (рис. 1):

— управлінського впливу суб'єкта управління на його об'єкт — правила і процедури, яких повинні дотримуватися організації і посадові особи під час реалізації воєнно-технічної політики;

— передачі управлінського впливу на виконавців воєнно-технічної політики, а також зворотної інформації про її стан;

— розвитку самої системи управління: суб'єкта, об'єкта і взаємозв'язків між ними і зовнішніми системами.

Дослідження воєнно-технічної політики як об'єкта державного управління дозволяє:

— проаналізувати ВТП, починаючи з етапу її формування і до етапу реалізації, як єдину цілісну систему з усіма її внутрішніми і зовнішніми зв'язками;

— пов'язати процес формування ВТП з реальними умовами, які визначають її як результат практичної діяльності посадових осіб і органів управління;

— підкреслити прямих зв'язок між ефективністю ВТП і ефективністю функціонування її системи управління [3];

— зважувати на складності процесів формування і реалізації ВТП, які не можуть бути врахованими, якщо її дослідження здійснюються поза межами державної системи управління. До таких складностей слід віднести: надзвичайну невизначеність її деяких елементів, насамперед, сфер реалізації і взаємозв'язків між ними, змісту управлінської діяльності; складність жорсткої, але життєво необхідної координації діяльності різноманітних структур державного, військового управління і управління ОПК з їх різним внеском у формування цілей, завдань, змісту, складу, структури і механізму функціонування системи ВТП;

— використати результати досліджень ВТП як об'єкта державного управління для підготовки апарату управління, який не має повномасштабного досвіду виконання своїх функцій.

Таким чином, дослідження управлінського аспекту під час формування і реалізації ВТП є край необхідними, а методологічні питання набувають особливого значення. Серед них: суть і зміст управлінської діяльності, правила, які забезпечують прийняття обґрунтованих рішень, а також інші основні поняття і категорії, які відображають суттєві властивості такого явища, яким є управління ВТП, і значною мірою показують сучасний стан розвитку його теорії [6].

ВИСНОВКИ

Отже, воєнно-технічна політика має бути одним з пріоритетних напрямів загальної політики держави. Без досконалого технічного оснащення військових формувань її Воєнна організація не зможе ефективно і у повному обсязі виконувати завдання оборони і

забезпечити її воєнну безпеку, здійснювати стратегію стримування потенційних агресорів та успішно парировати воєнні загрози. Для того, щоб зрозуміти можливі шляхи та напрями розвитку національного оборонно-промислового комплексу України, особливо в співпраці у військово-технічній сфері з країнами — членами Євросоюзу та НАТО, доцільно проаналізувати військово-технічну політику провідних країн світу, які процеси відбуваються в їх ОПК у наступних публікаціях. Це дозволить удосконалити систему державного управління національного ОПК, яка не зашкодуватиме національним інтересам України з точки зору забезпечення обороноздатності держави та боєздатності її Збройних Сил.

Література:

1. Тлумачний словник української мови / За ред. В.С. Калашника. — Х.: Прапор, 2002. — 992 с.

2. Методологічні аспекти оцінки стану військово-технічної політики та її складових / В.В. Зубарев, О.П. Кутовий, О.О. Свергунов, С.М. Химченко. — К.: Інтертехнологія, 2009. — 206 с.

3. Воєнно-технічна політика: проблеми формування та управління: монографія / В.О. Смірнов, Л.М. Ленський, С.В. Жданов; За заг. ред. В.О. Смірнова. — К.: ЦНДІ ОВТ ЗСУ, 2011. — 216 с.

4. Боднарчук Р.В. Проблеми планування, формування і виконання воєнно-технічної політики в Україні: методологічний аспект // Стратегічна панорама. — 2001. — № 1—2. — С. 143—148.

5. Кузьменко В. Розвиток людської цивілізації на початку XXI століття у довгострокових прогнозах Миколи Кондратьєва й Питирима Сорокіна // Стратегічна панорама. — 2010. — № 1. — С. 107—115.

6. Кораблин В. Терминосистема — важливіший елемент научно-методического апарату воєнно-технічних досліджень // Воєнна думка. — 2009. — № 8. — С. 66—70.

References:

1. Kalashnyk, V.S. (2002), "Tlumachnyj slovnyk ukrains'koi movy", Prapor, Kharkiv, Ukraine.

2. Zubariev, V.V. Kutoviy, O.P and Sverhunov, O.O. (2009), "Metodolohichni aspekty otsinky stanu vijs'kovo-tekhnichnoi polityky ta ii skladovykh", Intertekhnolohiia, Kyiv, Ukraine.

3. Smirnov, V.O. Lens'kyj, L.M. and Zhdanov, S.V. (2011), "Voienno-tekhnichna polityka: problemy formuvannia ta upravlinnia", TsNDI OVT ZSU, Kyiv, Ukraine.

4. Bodnarchuk, R.V. (2001), "Problemy planuvannia, formuvannia i vykonannia voienno-tekhnichnoi polityky v Ukraini: metodolohichnyj aspekt", Stratehichna panorama, vol. 1—2, pp. 143—148.

5. Kuz'menko, V. (2010), "Rozvytok liuds'koi tsyvilizatsii na pochatku XXI stolittia u dovhostrokovykh prohnnozakh Mykoly Kondrat'ieva j Pytyryma Sorokyna", Stratehichna panorama, vol. 1, pp. 107—115.

6. Korablin, V. (2009), "Terminosistema — vazhnejshij jelement nauchno-metodicheskogo apparata voenno-tehnicheskikh issledovanij", Voennaja mysl', vol. 8, pp 66—70.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2014 р.